

MÜASİR “KASPI” QƏZETİNİN ƏSAS TEMATİKASI

Резюме

В статье уделяется внимание факторам, обуславливающим причины возникновения газеты «Каспий», являющейся современным продолжением газеты «Каспий», издававшейся на русском языке в Азербайджане в 1881-1919 годах, а также типологическому характеру газеты, ее информационной политике, предметам обсуждения, основной тематической линии и пр. подобным вопросам. В этом контексте также анализируются вопросы места демократической прессы в государственной политике Азербайджана, ее роли в формировании демократических ценностей независимой прессы и, как факт, место газеты «Каспий» в общественной жизни. В связи с обширностью предметной области газеты основным объектом исследования в статье являются его страницы, отдельные выпуски номеров.

Ключевые слова: классическая печать, информационная политика, независимая газета, приложения к газете, формат «Газета в газете» и т.д.

SUMMARY

The article summarizes the factors causing emergence the “Kaspi” newspaper, which is the contemporary continuation of the “Kaspi” newspaper, published in Azerbaijan in 1881-1919 in Russian, typological character of the newspaper, information policy, world of topics, leading thematic line and other such issues are addressed. In this context, such issues as the place of democratic media in the state policy of Azerbaijan, the role of independent media in shaping democratic values and, as a matter of fact, the place of the “Kaspi” newspaper in the public life are analysed.

Newspaper's page and separate issue editions on the richness of its subject area is also the leading research object of the article.

Key words: classical media, information policy, independent newspaper, newspaper supplements, “Newspaper in newspaper” format and so on.

Azərbaycan mətbuat tarixində xalqın maariflənməsi, milli azadlıq hərəkatı və s. kimi tələyüklü məsələləri gündəmə gətirməklə çox böyük işlər görülmüşdür. 1881-1919-cu illər arasında nəşr olunan “Kaspi” qəzeti də belə bir

tarixi missiyanı yerinə yetirib. Belə bir publisistik fikir həm də ciddi elmi məhiyyət kəsb edir ki, “tarixin bütün inkişaf mərhələlərində görülməli işlərin təməlinə millətə sevgi, ümumxalq mənafeyinə xidmət dayanmışsa, o fəaliyyət sahəsi yazılı tarixə çevrilir” [8, s.5]. “Kaspi” qəzeti elə bir milli irs qoyub getdi ki, xalqımızın müasir ziyalılar onu yenidən nəşr etməyi, ənənələrinin davam etdirməyi qarşıya məqsəd qoysular və 1999-cu il martın 7-də qəzetin fəaliyyəti bərpa olundu. Həmin dövrdə “oxucuların görüşünə gələcək bu qəzet milli müstəqillik və dövlətçilik dövrünün övlətidir” [4, s.116].

Yeni “Kaspi” özünün program məqaləsində yazırdı: “Bizim əsas məqsədimiz nə ucuz sensasiya yaratmaqda pul qazanmaq, nə kimsənə siyasi tribunasına çevrilmək, kimsəyə haqq-hesab çürütmək, nə də kimsəyə sifarişlərini həyata keçirməkdir. Biz sizinlə, oxucularla səmimi ünsiyyət qurmaq, sizin düşüncələrinizi olduğu kimi, heç bir siyasi və şəxsi süzgecdən keçirmədən işıqlandırmaq istəyirik” [3]. Tarixən rus dilində nəşr edilən “Kaspiy” qəzeti yenidən həm rus, həm də Azərbaycan dilində nəşr olunmağa başladı və qəti şəkildə deyə bilərik ki, verdiyi vədə sadıq qaldı. Qəzet özünün bir sıra daimi rubrikalarında, ayrı-ayrı xüsusi buraxılışlarında müstəqilliyimizin dönməzliyinə, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğinə, dövlətçiliyimizin inkişafı və s. məsələlərə ciddi diqqət yetirir, bütün bunları əsas tematikaya çevirir.

Xatırladaq ki, Ümummillə Liderimiz Heydər Əliyev hələ “Əkinçi” qəzetinin 125 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd etməklə bağlı imzaladığı tarixi sərəncamda ümumiyyətlə mətbuatın dövlətin inkişafındakı roluna, maarifçilik işinə, mövhumata qarşı mübarizəsinə, müasirləşmə işindəki xidmətinə çox yüksək qiymət verirdi [1, s.434]. Prezidentin mətbuata verdiyi bu qiymət yeni “Kaspi” nin səhifələrində özünü daha çox doğrultdu. Çoxsaylı qəzetlər içərisində “Kaspi” qəzeti “milli azadlıq ideyalarını təbliğ edən, azərbaycançılıq ideologiyasına sədaqət göstərən, müstəqilliyin “əbədi və dönməz olduğunu” qürur hissi ilə oxucularına təbliğ edən [5, s.9] sənabli media orqanı oldu. Bütün bunlar göstərir ki, yeni “Kaspi” qəzeti həqiqətən klassik “Kaspi”nin ləyaqətlə davamçısı, Əhməd Ağaoğlu, Üzeyir Hacıbəyov, Əli bəy Hüseynzadə məkətləbini yeni şəraitdə inkişaf etdirən, jurnalistikanın nəzəri aspektlərini təcürbəyə ustalıqla təbliğ edən bir mətbuat orqanıdır” [7, s.277]. “Kaspi” elə bir zamanda fəaliyyətini bərpa etdi ki, Azərbaycanda mətbuat kəskin şəkildə iqtidar-müxalifət cəhəsinə ayrılışmışdı, müstəqil mətbuatın nümunələri təzə yaranırdı. Prezident İlham Əliyev bu cəhəti diqqətə alaraq deyirdi: “Azərbaycanda sözlün əsl mənasında müstəqil mətbuata. KİV-lərə böyük ehtiyac vardır. Əminəm ki, normal, hüquqi, demokratik dövlətin qurulması işində müstəqil KİV-lərin çox böyük əhəmiyyəti var və bu əhəmiyyət getdikcə artır” [2, s.52-53]. Özünün zəngin tematikası, hadisələrə obyektiv, qərəzsiz və müstəqil yanaşma tərzli ilə seçilən yeni “Kaspi” qəzeti bununla da ölkəmizdə demokratik dəyərlərin formalaşmasında, bu sahədə dövlətin və

onun Prezidentinin dönməz iradəsinin gerçəkləşməsində ciddi əhəmiyyət kəsb edən mətbuat orqanı oldu. Xüsusi qeyd etməyi lazım bilirik ki, "Kaspi" qəzeti öz fəaliyyətində klassik mətbuat ənənələrinə önəm verir. Tədqiqatlar göstərir ki, bu sahədə "Kaspi" qəzeti ilk yerdə dayanır. Çünki qəzet təkcə öz fəaliyyətində klassik ənənələrə sadiq qalmır, həm də klassikamızın Həsən bəy Zərdabi, Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə və s kimi görkəmli nümayəndələrinin əsərlərini toplanması, nəşr edilməsi, xüsusi müsabiqələr yolu ilə yaradıcılıqlarının tədqiq olunması işinə də böyük töhfə verir. "Kaspi" ilə bağlı tədqiqatlardan birində doğru qeyd edilir ki, "artıq o dövrdə meydana çıxmış qəzet bolluğu şəraitində" "Kaspi" öz səlōlərinin işıqlı ideyalarını davam etdirmək, yeni dövrün tələbləri istiqamətində çıxış edərək müstəqil Azərbaycan dövlətinin siyasətinə, mədəni yüksəlişinə dəstək olmaq missiyasını özünə götürdü. Beləliklə, Azərbaycan oxucusu vətənin yüksəlişini işıqlandıran, oxucuların problemlərini dilə gətirən, ədəbiyyatımızın, incəsənətimizin, mədəniyyətimizin yeni parametrlərdən inkişafına təkan verən qəzet oldu (6, s.37).

Bu gün qəzet özünün mövzu dairəsini daha da genişləndirib, rubrikalarını artırıb, xüsusi buraxılışlarını dövrüləşdirib, tematik səhifələrini gündəlik nömrələrin əsasına çevirib. Təkcə qəzetin rubrikalarına diqqət etmək kifayətdir ki, onun mövzu dairəsinin zənginliyi aydın olsun. "Gündəm", "Təfəsilat", "Siyasət", "Münaqişələr", "Dünya", "Ədəbiyyat", "İqtisadiyyat", "Cəmiyyət", "Kriminal", "Təhsil", "İdman", "Turizm", "Tarix" və s. rubrikalar altında həm də jurnalist peşəkarlığı dayanır. Əlbəttə, bu rubrika-səhifələri saymaqla bitmir. Məsələn, qəzet özünün "Ölkə", "Region", "Dünya" səhifə-rubrikalarında, adından da göründüyü kimi, ölkədən dünyaya keçid xətti ilə hadisələrin geniş rezonansına diqqət çəkir. Qəzetin "Aktual", "Ədəbi mühit", "Mədəniyyət", "Bələdçi", "Media", "Tənqid" və s kimi digər səhifə-rubrikalarında da müxtəlif spektrli mövzularla cəmiyyətin, demək olar ki, bütün təbəqələrinin, çoxşəxslili oxucu auditoriyasının maraqlarını təmin edir. Qəzetin 3 əlavəsi də fəaliyyət göstərməkdədir. "Teatr əlavəsi", "Gənclik qəzeti" əlavəsi və "Ədəbiyyat" əlavəsi.

Şənbə günləri çap olunan "Ədəbiyyat" əlavələrinin tematikası, qaldırdığı problemlər, sözün qədir-qiyamət ölçülərinə diqqəti ilə müasir oxucunu bir daha bədi söz dünyasına qaytaran. Bu əlavə, söz və ədəbiyyat adamları üçün tribuna rolunu oynayır. Əlavənin ilk səhifəsinin daimi şifalı belə bir kateqoriya sətirindən ibarətdir: "Biz imzaları yox, əsərləri dərc edirik". "Ədəbiyyat" əlavəsi istər Azərbaycan, istər dünya ədəbiyyatından, klassikadan, istərsə də müasirlərdən dərc etdiyi əsərlərin sənətkarlıq xüsusiyyətinə məxsusi diqqət yetirir.

"Kaspi"nin "qəzet içində qəzet" formatında çıxan "Gənclik qəzeti" oxucular - xüsusilə gənclər tərəfindən rəğbətli qarşılanır. Çünki bu əlavələrdə müasir gənclik həyatı, cavanların problemləri, bu problemlərin aradan qal-

dırılması yolları, karyeraya gedən pillələr, ailə-məişət məsələləri, təhsil və tərbiyə istiqaməti, gəncliyin düşüncələri, yeni texnologiya və yeni həyat kimi mövzular yer alır. Eyni zamanda, gəncləri narahat edən problemlər gündəmə gətirilir. Həftənin cüma günü 8 səhifə ilə çap olunan əlavədə "Uğur hekayəsi", "Polemika", "Reportaj", "Mənim bələm", "Keçmişdəki mən", "Peşakar", "Portret", "Araşdırma", "İncəsənət", "Dəbüt", "İstedad", "Alim" və s. rubrika-səhifələr təqdim olunur. Bu rubrikaların hər birində təqdim olunan materiallar gənclik həyatının çox aktual problemlərindən bəhs edir.

"Kaspi" qəzetindəki "Teatr" əlavəsi buraxılışları da maarifçilik funksiyasını yerinə yetirir. Həftədə bir dəfə azı 4 səhifə həcmində oxucuya təqdim olunan "Teatr" buraxılışları müasir dramaturgiyanın uğurlarını, yeni tamaşalar, peşəkar aktyor həyatı, teatr repertuarları kimi maraqlı mövzulara, teatr aləmində baş verən yeniliklərə akademik baxış ortaya qoyulur. Bundan əlavə, qəzetin ayrıca fəaliyyət göstərən artkaspı.az ədəbiyyat və mədəniyyət portalı vardır. Sayt ayrıca kollektivlə on-line rejimdə fəaliyyət göstərməkdədir.

"Kaspi" qəzetinin tematikası və ayrı-ayrı əlavələri, xüsusi buraxılışları, tematik səhifələri qəzetçilik işinin müasir tələblərindən doğan bir fakt kimi Azərbaycan jurnalistikasında, media mühitində xeyli dərəcədə yeni təcrübədir. "Kaspi" qəzeti yənidən nəşrə başladığı ilk gündən öz ətrafına müasirliliyin vacib kriteriyalarını sۆykənən peşəkar jurnalistlər topladı. "Kaspi" qəzetində klassik milli mətbuatımızın bu gün də örnək olan ənənələrinin ortaya çıxarılması və digər fəaliyyətləri ilə tədqiqatçılıq işi görülməkdədir. Qəzet həm də universitetlərimizin jurnalistika fakültələrinin tələbələri ilə media cəmiəsi arasında yaradıcılıq körpüsünü rolunu yerinə yetirməkdədir.

Bu gün "Kaspi"nin nömrələrinə öləri nəzər salarkən, bu qəzetin milli maraqlara xidmət kimi müqəddəs bir jurnalist missiyasına necə sədəqətli olduğunu görə bilirik. Qəzetin təsisçisi Sona xanım Vəliyeva yeni "Kaspi"nin fəaliyyətindən bəhs edərkən deyir: "Kaspi" qəzeti media aləminə öz gəlişi ilə qarşısına əsas məqsəd kimi klassik səlōlərinin ənənələrinə sadiq qalaraq, milli bir qəzet olmağı, digər tərəfdən Qərbi mətbuatın inkişaf prinsiplərindən bəhərlənərək, daim yenilik və müasirliliyi öz fəaliyyətində əks etdirməyi qoydu. Söz, mətbuat azadlığının gətirdiyi azad fikirliliyin ölçü-biçisini düzgün dərk etdi". Həqiqətən də "Kaspi" qəzeti təsisçisinin dediyi kimi, hər zaman "yüksək media etikasına daim sadiq qalır". Qəzet səlōlərinin iş metodikası və məqsədinə sadiq qalaraq millətin, xalqın mənafeini əks etdirən mövqə göstərir. Xalqın, millətin qəzeti olduğunu sübut edir. Bütün bunlar da bir daha onu deməyə əsas verir ki, "Kaspi" bu gün Azərbaycan media mühiti üçün çox vacib bir tipoloji xarakterə - ümummilli qəzet tipologiyasına sۆykənir və fəaliyyət göstərir. Yüz otuz yeddi ilin "Kaspi"sinin tematikasıdır şərh edərkən, bir daha şahidi oluruk ki, qəzet bu

gün özünün müstəqil, azad sözə sahib önəmli dövrünü yaşamaqda, xalqa, Vətənə xidmət yolunda böyük bir media təcrübəsi kimi örnək rolunu oynayır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycanca milli mətbuatın yaradılmasının 125 illiyi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Heydər Əliyev və mətbuat. III cild, Bakı, “Nurlar” nəşriyyatı, 2003
2. Əliyev İ. “İqtisaslar və təlim”. Bakı, “Azərbaycan” nəşriyyatı, 2006 Hörmətli oxucu. “Kaspi” qəzetinin proqram məqaləsi, 1891, N1.
3. Məmmədov A. “Kaspi” qəzeti – sələfinin layiqli davamçısı. Üç əsrin qəzeti. Bakı, “Qanun” nəşriyyatı, 2011
4. Məmmədli C. “525” – zamanın sınağında Bakı, “Zərdabi LTD”, MMC, 2017
5. Məmmədli C. “Kaspi” qəzetinin informasiya siyasəti “Üç əsrin qəzeti”. Üç əsrin qəzeti. Ön söz. Bakı, “Qanun” nəşriyyatı, 2011
6. Niftəliyeva K. “Kaspi” qəzetində jurnalistikanın janr və formatları. Üç əsrin qəzeti. Bakı, “Qanun” nəşriyyatı, 2011
7. Vəliyeva S. Üç əsrin qəzeti. Üç əsrin qəzeti “Kaspi”dən “Kaspi”yə. Üç əsrin qəzeti. Ön söz. Bakı, “Qanun” nəşriyyatı, 2011

Elmi rəhbər: dos.K.Niftəliyeva